

Odpadové hospodářství v ČR: miliardové dotace změnu nepřinesly, skládkování stále hraje zásadní roli

6.6.2022 - | Nejvyšší kontrolní úřad

Nejvyšší kontrolní úřad (NKÚ) ověřoval u Ministerstva životního prostředí (MŽP) a Státního fondu životního prostředí ČR, jak pomohly dotace k předcházení vzniku odpadů, ke správnému nakládání s nimi a dalším stanoveným cílům. Kontroloři se zaměřili na dotace z evropského operačního programu „Životní prostředí 2014-2020“ (OPŽP), ze kterého rezort rozdělil do konce roku 2020 devět miliard korun, a také na 600 milionů korun státních dotací z „Národního programu Životní prostředí“. Při kontrole NKÚ odhalil zásadní problémy v nakládání s odpady v ČR. Přestože národní i evropské strategické dokumenty hovoří o tom, že ukládání odpadů na skládky je nejméně vhodný způsob nakládání s komunálními odpady, zůstává v ČR skládkování stále nejvyužívanější metodou. Neklesá ani produkce odpadů, ačkoliv je to společně s předcházením jejich vzniku prioritním cílem národní odpadové politiky. Evropské dotace pak nepomohly ke zvýšení kapacity pro recyklaci ani k modernizaci či vybudování zařízení na energetické využití ostatních odpadů.

V roce 2020 skončilo v ČR na skládkách 48 % komunálního odpadu, 39 % odpadu bylo materiálově využito, tedy opětovně použito či recyklováno, a jen 13 % odpadu bylo energeticky využito. Přitom priority ČR jsou nastaveny zcela opačně: snaha o předcházení vzniku odpadů stojí na prvním místě, následována opětovným využitím a recyklací. Níže stojí energetické využití a až na posledním místě je pak samotné skládkování. Praxe v ČR je tedy opačná, zjistili experti NKÚ.

Popsaný stav podpořilo i to, že zákaz skládkování byl posunut z roku 2024 až na rok 2030 a že poplatek za skládkování zůstal celých 12 let beze změny na 500 korunách za tunu odpadu. Až od roku 2021 se zvýšil na 800 korun. Výjimka v zákoně ale umožňuje obcím ukládat na skládky do roku 2029 podstatnou část jejich odpadů za původní sazbu. To fakticky zvýhodňuje skládkování oproti jiným formám nakládání s odpady. Pro srovnání, energetické využití jedné tuny komunálního odpadu stálo v roce 2021 v průměru 1 799 korun. S podobnou cenou za skládkování počítá MŽP až v roce 2028 – tedy jen dva roky před jeho úplným zákazem. Nutno dodat, že mezi lety 2016 a 2020 se v ČR zvýšila kapacita skládek určených zejména pro komunální odpady o 17 %.

Kontrola NKÚ dále odhalila, že mezi roky 2016 až 2020 se v ČR zvýšila i produkce nebezpečných odpadů, a to o 23 %. Avšak pouze 7 % nebezpečných odpadů odvezených na skládky bylo zpoplatněno zvýšeným, rizikovým poplatkem 4 500 korun za tunu. Tím stát jen v těchto letech přišel minimálně o 2,6 miliardy korun.

Kontroloři se dále zaměřili i na evropské dotace určené na předcházení vzniku odpadů či nakládání s nimi. I s jejich pomocí se mělo výrazně omezit skládkování komunálních odpadů. Zvyšovat kapacity pro recyklaci odpadů ani budovat či modernizovat stávající zařízení na energetické využití odpadů se státu nedařilo – ke konci roku 2020 byly dva sledované ukazatele naplněny v řádu jednotek procent, je tedy jasné, že ČR cílových hodnot nedosáhne.

Jako problematické se ukázalo i promítnutí směrnic Evropské unie týkajících se nakládání s odpady do právního řádu ČR, stejně jako naplňování jejich cílů. ČR měla povinnost nejpozději do poloviny roku 2021 přijmout zákony, které by omezily používání jednorázových plastových výrobků. Dosud

však žádná taková legislativa přijata nebyla. V jiném případě zase měla ČR zajistit, aby se snížil podíl biologicky rozložitelných komunálních odpadů ukládaných na skládky. Ani to se v termínu do konce roku 2020 nepodařilo.

Při kontrole vzorku 11 projektů podpořených z OPŽP našel NKÚ nedostatky, které vyhodnotil jako podezření na porušení rozpočtové kázně. Problémy se týkaly například diskriminace uchazečů, vedení účetnictví nebo i proplácení nezpůsobilých výdajů.

<https://www.nku.cz/cz/pro-media/tiskove-zpravy/odpadove-hospodarstvi-v-cr:-miliardove-dotace-zmenu-neprinesly--skladkovani-stale-hraje-zasadni-rolid12578>